
АЛТЕРНАТИВЕН ПОДХОД ЗА ОТЧИТАНЕ ПОДПОМАГАНЕТО ЗА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ В ПРОМИШЛЕНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

Росен Илиянов Колев¹

¹Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ –

Велико Търново, България

E-mail: r.kolev@ts.uni-vt.bg

Резюме: Нарастващите цени на основните производствени ресурси доведоха до общоевропейска политика в подкрепа на икономическите субекти. Установените механизми засягат и консумираната електроенергия от небитовите крайни потребители. Промисленият сектор в България е енергоемък и отчитането на разходите за електроенергия и подпомагането за високите ѝ цени придобиват съществено значение поради прякото влияние върху себестойността и продажната цена на оказаните услуги и произведената продукция. Разработването на алтернативен подход за отчитане на подкрепа за промишлени предприятия помага за вземането на оперативни, стратегически и тактически решения относно дейността.

Ключови думи: управленско счетоводство, разходи, алтернативен подход, електроенергия, промишлени предприятия.

Тази статия се **цитира**, както следва: **Колев, Р.** (2022). Алтернативен подход за отчитане подпомагането за електроенергия в промишлените предприятия. Народностопански архив, (3), с. 71-86.

URL: www2.uni-svishtov.bg/NSArhiv

JEL: M41, L60.

* * *

Въведение

В настоящата научна разработка **обект** на изследване е програмата за компенсиране на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия, а като **предмет** е обособен алтернативен подход за счетоводното ѝ отчитане. Основна **цел** е разработването на счетоводен

модел за неговото отчитане с оглед последващото калкулиране себестойността на произведената продукция и оказаните услуги. Предлага се обособяване на отделни счетоводни сметки, като по този начин се постига надеждно информационно обезпечаване, съобразено със спецификата на отчетния обект.

В статията е направен критичен анализ на съществуващата литература и по-конкретно нормативните документи за подпомагане за високите цени на електроенергията в България и счетоводните стандарти, отнасящи се до настоящата тематика. Тези документи се позовават на общоевропейска рамка за помощ поради негативното влияние на високите цени на енергийните източници както за икономиката на общността, така и за българската. На база преглед на счетоводните стандарти, които регулират подпомагането, и предложения модел за отчитане на компенсирането от Министерството на финансите е разработен и алтернативен подход за отчитане му в промишлените предприятия. В статията е представен и симулационен модел с примерни данни за компенсирането на небитовите крайни потребители, което спомага за прегледност на отчитането му. Това позволява и сравнителен анализ на разходите за електроенергия при подхода разработен от Министерството на финансите и настоящия алтернативен подход.

Изложение

Икономическите ограничения, породени от КОВИД-19, доведоха до непропорционално икономическо развитие в различни части на света. Поради тази причина редица основни производствени ресурси бяха пренасочени от Европа към Азия, което доведе до липса и сериозно повишаване цената на електроенергията и „синьото гориво“. Като част от ЕС и икономическите пазари това се отрази и в България. Непосилните цени за българските икономически субекти на тези ресурси обосновават подпомагане от страна на държавата. В настоящата разработка се разглежда само помощта, предоставена за електроенергия.

1. Анализ на нормативната уредба, регулираща компенсирането на небитовите крайни потребители на електроенергия

С Решение на Министерския съвет № 739 за одобряване на програма за компенсиране на небитовите крайни клиенти на електри-

ческа енергия се предвижда подпомагане на 630 000 икономически субекти. Програмата има за цел да подпомогне небитовите крайни потребители поради високата цена на електроенергията, с което да осигури икономически растеж в страната. Предвиденият период за подпомагане е 2 месеца от 1 октомври до 30 ноември 2021 г. с финансова рамка 450 млн. лв., които ще се прехвърлят в държавния бюджет от печалбата на АЕЦ „Козлодуй“ ЕАД (Министерски съвет Р. 7., 2021). Колебанието в цената на електроенергията не обхваща само България, но и другите икономики на Балканите и Европейския съюз. Цената на българската електроенергия на свободния пазар е по-ниска от тази в ЕС. Небитовите крайни потребители трябва да отговарят на изискванията на Параграф 1, т. 27г и 33а от допълнителните разпоредби на Закона на енергетиката. Според т.27г "Краен клиент" е клиент, който купува електрическа енергия или природен газ за собствено ползване, а според 33а "Небитов клиент" е клиент, който купува електрическа или топлинна енергия с топлоносител гореща вода или пара за отопление, климатизация, горещо водоснабдяване и технологични нужди или природен газ за небитови нужди. (Държавен вестник б. 1., 2003).

Колебанието в цените на електроенергията и след този период от два месеца продължава, което налага удължаване и изменение на мярката и с Решение на Министерски съвет № 771 за изменение на програмата за компенсиране на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия, приета с РМС № 739. Ясно се регламентира, че подпомагането ще получат доставчиците на електроенергия, като основа за това са сключени договори с Министерството на енергетиката. Помощта е фиксирана на 110 лв./МВтЧ без ДДС. Налага се продължаване на програмата поради очакваното стабилизиране на цените на електроенергията през месец април 2022 г. Така представеният механизъм подпомага небитовите крайни потребители и в друг аспект, тъй като те нямат ангажимент да подават документи за потребяваната електроенергия и да очакват бъдещи плащания (Министерски съвет, 2021 г.). И двете решения на Министерския съвет са основани на обща политика на Европейския съюз на подпомагане за нарастващите цени на енергията (електроенергията).

Програмата се удължава с № РМС 885/16.12.2021 г. и Постановление на № 476 от 30 декември 2021 г. за одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на енергетиката за 2021 г. В тези документи са предвидени още 410 млн. лв. по програмата поради нарастващите цени на електроенергията на свободния пазар (Държавен вестник Б. 1., 2022).

С Указ №3 на Министерството на финансите от 29 декември 2021 г. е регламентирано доплащането на използваната електроенергия за небитовите потребители. Необходимо е да се уточни, че подпомагането е за тези потребители, които потребяват електроенергия на свободния пазар. Помощта за електроенергия се полага, когато се начислява във фактурата „задължение към обществото“ (Министерство на финансите, 2021 г.).

За организацията на отчитането на подпомагането за високите цени на електроенергията, от гледище на Закона за данък върху добавената стойност (ЗДДС), е необходимо да се поясни, че следното трябва да се разглежда като държавна помощ, а не като финансиране. Допълнителните разпоредби на закона параграф 1, точка 15 регламентират: "Субсидии и финансираня, пряко свързани с доставка", са субсидиите и финансиранята, чието отпускане е пряко обвързано с цената на предоставяни стоки или услуги. Не са субсидии и финансираня, пряко свързани с доставка, субсидиите и финансиранята, предназначени единствено за: а) покриване на загуби; б) финансиране на разходи, включително за придобиване или ликвидация на активи.“ (Държавен вестник Б. 6., 2008 г.). Програмата за подпомагане регламентира покриване на разходите за електроенергия, което попада в подточка б) финансиране на разходи и това обуславя сумата от 110 лв./МВтЧ да не се третира за данъчни цели.

Съгласно Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО), в частност член 25, се регламентира, че с приходите (разходите) и печалбата (загубата), когато са признати за текущата отчетна година, не се преобразува финансовият резултат за текущата и следващата година (Държавен вестник Б. 1., 2006 г.). Следователно финансовият резултат на небитовите крайни потребители не се преобразува за 2021 г. и за 2022 г. със сумата на подпомагането за разходите за електроенергия.

2. Преглед на приложимите счетоводни стандарти при отчитането на компенсирането за електроенергия на небитовите крайни потребители

При счетоводното отчитане на програмата за компенсиране на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия се прилагат СС 20 *Отчитане на правителствени дарения и оповестяване на правителствена помощ* и МСС 20 *Счетоводно отчитане на безвъзмездни средства, предоставени от държавата, и оповестяване на държавна помощ*. В постановките на националните счетоводни стандарти програ-

мата за компенсиране се разглежда като правителствено дарение, поради обстоятелството, че е подпомагане, за което важи постановката, че „не се третира като правителствена помощ изгодите, предоставяни чрез въздействие върху общите икономически условия в страната“ (Държавен вестник Б. 8., 2007). В този смисъл се счита, че подпомагането на небитовите крайни потребители на електроенергия се отразява на икономическите условия в цялата страната. Правителствените дарения представляват: „предоставянето на средства от правителството на дадено предприятие като компенсация за спазване от негова страна в миналото или в бъдеще на определени условия, отнасящи се до текущата дейност на предприятието“ (Държавен вестник Б. 8., 2007). Програмата отговаря на условията за отчитане като правителствено дарение. Що се отнася до международните стандарти, отчитането на тази Програма не попада в обхвата, защото „в настоящия стандарт не се разглеждат: а) специалните проблеми, възникващи при счетоводното отчитане на безвъзмездни средства, предоставени от държавата, във финансови отчети, отразяващи ефектите от промени на цените или във връзка с допълнителна информация от подобно естество;“ (Регламент (ЕО) № 70/2009, 2009) Програмата е насочена към подпомагането в колебанието в цените на електроенергията на свободния пазар, което противоречи с гореизложената постановка от МСС 20.

При отчитането на разходите в промишлените предприятия е необходимо да се създаде адекватна организация, която е съобразена със законодателството, счетоводните стандарти и особеностите на сектора, в която се осъществява дадената дейност. Според Мария Павлова: „Разходите са основата, върху която се изгражда успешната стопанска дейност на предприятията. Когато те са правилно планирани, тяхната възвръщаемост е максимална и е свързана с минимален период от време. Разходите се явяват основна движеща сила на производство“ (Павлова, 2010, стр. 31). За промишлените предприятия „измерването на разходите е свързано с тяхното отнасяне към даден калкулационен обект/обект на разходите и калкулационна единица“ (Брезоева & Мусов, 2020, стр. 7). В изследваните становища се наблюдава значимостта на разходите в дейността на промишлените предприятия. Що се отнася до организацията на отчитане на разходите, това е непрекъснат процес за получаване на навременна, надеждна и адекватна информация.

Организацията на отчитането на разходите е подсистема, която се съобразява със същата методология (нормативни актове, счетоводни стандарти, специфични регулации), защото в противен случай информацията, която се получава, може да подведе вземащите решения (мениджъри, директори, ръководители и т.н.). Указът на МФ също се позовава

на Закона за счетоводството чл. 15 т. 2, а именно дава становища и методически указания по прилагането на този закон и Националните счетоводни стандарти.

3. Стойностни измерения на компенсациите. Счетоводен модел, представен от Министерството на финансите – недостатъци и възможности

Помощта, предвидена за небитовите потребители, е 110 лева за МВтЧ, като в сумата не е включен ДДС за периода от 1 октомври 2021 г. до 30 ноември 2021 г. За месец декември последно е предвидено подпомагане от 129 лева за МВтЧ без ДДС. Данъчните задължения за ДДС не подлежат на приспадане и се дължат на доставчика на електроенергия при заплащането на фактурата. Сумата, посочена за двата месеца 110 лева за МВтЧ, за декември 129 лева за МВтЧ и до март месец 2022 година се формира на база изчисление, като сумата на обезщетението е 75% от превишаването на базисната цена от 185,59 лева за МВтЧ. Използва се сегмент „Ден напред“, но помощта не надвишава 30% от реалната цена на електроенергията на борсата (Станчев, 2021). През месец януари е взето решение за отпадане на изискването за въпросните 30%, като се поставя таван на подпомагането от 250 лева (Търговско-промишлена палата, 2022).

С Решение на Министерския съвет от 12 май 2022 година се постановява, подпомагането за месец май и юни да е 80% от сумата, превишаваща 200 лева за МВтЧ.

Пример за изчисляване на помощта може да се онагледя по следния начин. За месец май средната цена на електроенергията на свободния пазар е 526,37 лева за МВтЧ (*цената е примерна*), първо е необходимо да се изчисли разликата между средната цена и базисната – 526,37 лева – 200 лева = 326,37 лева. Второ, трябва да се определи колко е сумата на обезщетението $326,37 \text{ лева} * 80\% = 261,10 \text{ лева}$.

С решение на Народното събрание в края на юни се регулира стойността на подпомагането от 1 юли до края на календарната година. Наложено е таван на цената, която се плаща от небитовите крайни потребители за електроенергия – 250 лева за МВтЧ. Над тази стойност всичко се определя като компенсация за високите цени на електроенергията.

Възможно е да се направи сравнителен анализ между представени модели за изчисляване на подпомагането по програмата за подпомагане на небитовите крайни потребители за високите цени на електро-

енергията. Отново се използва сумата от примера, даден по-горе 526,37 лева за МВтЧ:

- За месец октомври и ноември – средна цена 526,37 лева и подпомагане от 110 лева без ДДС показва, че небитовите крайни потребители плащат 416, 37 лева за МВтЧ;

- За месец декември – средна цена 526,37 лева и подпомагане 129 лева без ДДС показва, че сумата за електроенергия е 397,37 лева;

- За месец януари, февруари, март и април – средна цена 526,37 лева и подпомагане $526,37 - 185,59 = 340,78$ лева * 75% = 255,59 лева, като подпомагането има наложен таван от 250 лева. Сумата за електроенергия се формира, като от 526,37 лева се извадят 250 лева и се получава 276,37 лева за МВтЧ.

- За месец май и юни – средна цена 526,37 лева и подпомагане $526,37 - 200 = 326,37$ лева * 80% = 261,10 лева. Формираната крайна сума е $526,37 - 261,10 = 265,27$ лева за МВтЧ.

- От 1 юли до края на календарната година – средна цена 526,37 лева и подпомагане $526,37 - 250 = 276,37$ лева. Формираната крайна сума е $526,37 - 276,37 = 250$ лева за МВтЧ.

От така представените данни се наблюдава увеличението на подпомагането от страна на държавата и непрекъснато намаление на цената на електроенергията.

Представеният счетоводен модел в Указа на МФ е насочващ относно организацията и технологията на отчитането на разходите за електроенергия. Необходимо е да се поясни, че в настоящата научна разработка се акцентира върху счетоводното отчитане при крайните небитови потребители. Значимо и важно за различните предприятия е представянето на разширен модел и/или модел за разпределение на разходите за създаване на аналитична информация. Счетоводният модел, който се препоръчва да се използва в Указа, е следният:

1. При получаването на фактурата
Дебит с/ка Разходи за електроенергия Σ
Дебит с/ка ДДС за покупки Σ
Кредит с/ка Доставчици Σ
2. При плащане на фактурата с приспадна сума на подпомагането
Дебит с/ка Доставчици Σ
Кредит с/ка Парични средства Σ
3. При начисляване на компенсацията на електроенергията
Дебит с/ка Финансиране по програма Σ
Кредит с/ка Приходи от финансиране Σ

4. При покриването на задължението към доставчика по фактурата

Дебит с/ка Доставчици Σ

Кредит с/ка Финансиране по програма Σ

При така представения подход за отчитане на предоставеното подпомагане могат да се посочат някои недостатъци, които имат отношение преди всичко към отчитането на разходите и калкулирането на себестойността:

- Икономическите субекти отчитат разходите за електроенергия в едноименна сметка и стойността на цялата фактура се отчита по дебита на сметката и не се приспада подпомагането;

- При представения счетоводен модел не се получава адекватна информация, която позволява анализиране на структурата на разходите и влиянието им в цялостната дейност на икономическия субект, което влияе на краткосрочно, средносрочни и дългосрочни стратегии и планове.

Представените аргументи са значими поради нестабилната икономическа среда и постоянните промени в регулацията за достъп на територията на различните държави. Ориентирането на подпомагането към бизнеса е важен фактор при нормализирането на икономическия живот в страната, Европейския съюз и света.

От така обособените недостатъци и представените аргументи за тях е налице и проблем при калкулирането на действително направените разходи за получаване на себестойността на услугите и произведените продукти. При така представения модел на Министерството на финансите се отчита цялото количество разходи за електроенергия по счетоводните сметки, но реално небитовите крайни потребители и в частност промишлените предприятия няма да платят тази сума. Това води до увеличение на себестойността на произвежданата продукция, което води и до увеличение на продажната цена на оказаните услуги и произведените продукти и продължаване на инфлационните процеси. Като основен аргумент това обуславя и разработването на алтернативен подход за отчитане на разходите за електроенергия.

4 Алтернативен подход при отчитането на компенсациите за електроенергия на небитовите крайни потребители – организация и технология на отчетната дейност

За промишлените предприятия така представеният модел от МФ за отчитане на разходите за електроенергия е недостатъчен. Наблюдава се уреждане на записванията за паричните потоци и приходите и разходите, които се поместват в Отчета за приходите и разходите/Отчета за всеобхватния доход съгласно *СС 20 Отчитане на правителствени дарения и оповестяване на правителствена помощ*. За нуждите на калкулирането на себестойността на продукцията и услугите е необходимо да се разграничат разходите, отнасящи се до тяхното производство. От определящо значение е приспадането на помощта за цената на електроенергията от фактурираната стойност, първоначално отнесена по сметките за отчитане на разходите. Това би спомогнало за определяне на действителната себестойност на произведената продукция, защото в представения модел, на отчитане от МФ, цената на електроенергията е отнесена в разходи, без да се приспадне сумата на подпомагането за МВтЧ. Известно е, че промишлеността у нас е енергоемка и анализите, основаващи се на достоверна информация, имат значение за вземането на бързи оперативни решения.

Организацията на отчитането на разходите „за дейността засяга синтетичното и аналитичното счетоводно отчитане. Тя зависи от изискванията на Закона за счетоводството и постановките на приложимите счетоводни стандарти, както и от информационните потребности на предприятието за осигуряването на отчетно икономическа информация“ (Дурин, 2013 г., стр. 179). От организацията на отчитането на разходите се изисква ясното разграничаване на синтетичното и аналитичното отчитане и създаването на информационни потоци за различните звена, ако има такива, като в основата са особеностите на промишлената дейност. Това означава, че прилагането на сметки за отчитането на разходите, синтетични или аналитични, трябва да е много внимателно изследвано, защото е необходимо съобразяването на специфичните черти на промишлената дейност.

За тази цел е необходимо да се възприеме алтернативен подход за отчитане подпомагането за консумираната електроенергия в предприятията от промишления сектор. При него се акцентира върху възможността за приспадане стойността на помощта при отчитане на фактурата, за да може да се калкулира правилно фактичката себестойност на произведените продукция и услуги.

Организирането на счетоводното отчитане в този случай налага, първо да се обособят сметките за осчетоводяване на различни аспекти на програмата за подпомагане на предприятията. Що се отнася до промишлените предприятия, ясно трябва да се диференцират сметките за отчитане на разходите за електроенергия в различните дейности – основна и спомагателна дейност, организация и управление, пласментна дейност, търговска дейност и други. Предизвикателство пред предприятията е разпределението на непреките общопроизводствени разходи при наличието на повече от една дейност в дадено звено, цех, отдел и т.н. Отчитането на електроенергията за производствена дейност се извършва по сметка Разходи за материали/Разходи за външни услуги, като е необходимо, към тях да се заведе сметка с четириразряден шифър Разходи за електроенергия. За да се конкретизира отчитането по дейности и към нея следва да се открият съответните аналитични сметки: сметка Разходи за електроенергия в основна производствена дейност, Разходи за електроенергия в спомагателна дейност и т.н. При наличието на повече от една основна производствена и спомагателна дейност е необходимо откриването на допълнителни сметки.

На следващо място е необходимо да се предвиди използването на разчетна сметка с примерно наименование *Разчети за финансиране по програми*. Сметката има активен характер от гледище на баланса, по структура и предназначение е разчетна и може да се заведат допълнителни аналитични сметки към нея в зависимост от вида на подпомагането. В конкретния случай се разглежда подпомагане за електроенергия. Чрез тази сметка се създава информация за размера на подпомагането от държавата, което е и информация за сумата, която се приспада от общо отчетените разходи за електроенергия.

При алтернативния подход за отчитане на подпомагането не се използват сметки за отчитане на приходите, тъй като в сметката, отразяваща изразходваната електроенергия, сумата на подпомагането се отчита по разчетна сметка. В случая няма да се отчита разход, а това означава, че не възниква и необходимост от признаването и отчитането на приходи (приходи от финансиране).

Разпределението на непреките общопроизводствени разходи за целите на финансовото счетоводство се регламентират от СС 2 *Отчитане на стоково-материалните запаси* и МСС 2 *Материални запаси*. Националният стандарт регламентира в т 6.5 следното: „Общопроизводствените разходи за взаимносвързана продукция се разпределят между основните продукти на базата на относителния дял на справедливата (продажната) стойност на всеки продукт в общата справедлива (продажна) стойност на продукцията или на базата на предварително

разработени коефициенти“ (Държавен вестник, бр. 8, 2007). В постановките на международните стандарти т. 14 гласи, че: „Когато разходите за преработката на всеки продукт не са ясно разграничени, те се разпределят между продуктите на рационална и последователна основа. Така например разпределението може да се базира на относителната стойност на продажбите на всеки продукт или на всеки етап от производствения процес, на който продуктите могат да бъдат разграничавани помежду им, или при завършване на производството.“ (РЕГЛАМЕНТ, 2008 г.). И в двата счетоводни стандарта е посочено, че базата за разпределение на общопроизводствените разходи е относителният дял на продажбите на продуктите. За целите на управленското счетоводство е възможно използването и на други бази за разпределение на непреките общопроизводствени разходи (машиночасове, човекочасове, площ и т.н.).

В примера се прилагат условни цени на електроенергията и размери на подпомагането. За средна цена на електроенергията отново се използва стойността, представена по-горе в настоящата разработка – 526,37 лева без ДДС и изчисленото подпомагане от 276,37 лева без ДДС ($526,37 - 276,37 = 250$ лева). Изразходвани са 12 МВтЧ електроенергия.

Най-напред е необходимо да се изчисли сумата на подпомагането и то да се приспадне от общата сума на фактурата за електроенергия. Общата сума за електроенергия е $12 \text{ МВтЧ} * 526,37 \text{ лева} = 6\,316,44$ лева, след това сумата на подпомагането $12 \text{ МВтЧ} * 276,37 \text{ лева} = 3\,316,44$ лева. Последно се определя сумата след приспадането на подпомагането $6\,316,44 \text{ лева} - 3\,316,44 \text{ лева} = 3\,000$ лева¹.

Счетоводният модел, който представя алтернативният подход, е следният:

1. При получаването на фактурата:

Дебит с/ка Разходи за електроенергия	3 000
ан. с/ка Разходи за електроенергия в основна производствена дейност	
ан. с/ка Разходи за електроенергия в спомагателна дейност	
.....	
Дебит с/ка Разчети за финансиране по програми	3 316,44
Дебит с/ка ДДС за покупки	1263,29
Кредит с/ка Доставчици	7579,73

¹ Сумата е съобразена с последните промени на програмата за компенсиране на крайните небитови потребители, приета с решение на Народното събрание.

2. При плащане по фактурата с намален размер на задължението към доставчика:
Дебит с/ка Доставчици	4 263,29
Кредит с/ка Разплащателна сметка	4 263,29
3. При покриването на задължението с приспадналата сума към доставчика по фактурата:
Дебит с/ка Доставчици	3 316,44
Кредит с/ка Разчети за финансиране по програми	3 316,44
4. Отнасянето на разходите по предназначение:
Дебит с/ка Разходи за основна дейност	Σ
ан. с/ка Разходи за производство на продукт „1“	
ан. с/ка Разходи за производство на продукт „2“	
Дебит с/ка Разходи за спомагателна дейност	Σ
Дебит с/ка Административни разходи	Σ
Кредит с/ка Разходи за електроенергия	3 000
ан. с/ка Разходи за електроенергия в основна производствена дейност	
ан. с/ка Разходи за електроенергия в спомагателна дейност	

За целите на последващото калкулиране на себестойността в последната стопанска операция са обособени отделни аналитични сметки за производството на всеки един продукт. Така ще се постигне разграничаване на разходите за електроенергия.

Предимствата на подобен алтернативен подход, онагледен с представения модел, може да се обособят по следния начин:

- Първо – ясно разграничаване на разходите за електроенергия и приспадане на подпомагането от правителството, което позволява калкулирането на действителната себестойност на произведените продукти и оказаните услуги;
- Второ – обособяване на разчетна сметка, в която съществува информация за подпомагането по програмата, което създава информация, подходяща за последващи анализи в промишленото предприятие;
- Трето – налична е достатъчно количество информация за вземането на оперативни, тактически и стратегически решения с различен времеви хоризонт.

Необходимо е да се направи преглед и на европейските практики за подпомагане или по-точно насоките, които Европейският съюз

предлага за преодоляване на високите цени на електроенергията. Държавите – членки на ЕС могат да приложат следните варианти:

- да предвидят ограничени във времето мерки за компенсиране и пряко подпомагане на крайните потребители чрез предоставяне на ваучери или плащане на части от сметката за енергия;

- да въведат и/или да запазят в сила предпазни мерки за предотвратяване на прекъсване на връзката с енергийната мрежа или да отсрочат временно плащанията;

- да обменят най-добри практики и да координират помежду си мерки;

- да намалят данъчните ставки за уязвимото население за ограничено време и целенасочено;

- да обмислят възможността, схемите за стимулиране на възобновяеми енергийни източници да се финансират не от налози, а от източници, които не са свързани със сметката за електроенергия;

- да предприемат мерки за намаляване на разходите за енергия за всички крайни потребители на енергия;

- да предоставят помощ на дружества или отрасли за преодоляване на кризата при пълно спазване на рамката за държавната помощ, насърчавайки прехода към прекратяване на употребата на изкопаеми горива;

- да улеснят по-широкия достъп до споразумения за закупуване на енергия от възобновяеми източници отвъд големите предприятия, като се включат и МСП, например чрез обединяване на потребностите на крайните потребители в съответствие с правилата относно конкуренцията; (Европейска комисия, *Справяне с нарастващите цени на енергията: набор от мерки за действие и подкрепа*, 2021 г.).

В Европейския съюз се наблюдава и създаване на мерки за следващи периоди, като са насочени за подпомагане по следните варианти – намеса на пазара на електроенергия, включващи финансова компенсация за потребителите и намеса на пазара на електроенергия на равнище на търговията на едро: определяне на цените в съчетание с финансови компенсации за производителите.

- Първият вариант се свързва с търговията на дребно на електроенергията и се основава на три подхода: пряка подкрепа за потребителите чрез ваучери, данъчни облекчения или чрез „модел на доставчик на агрегирани услуги“. Предоставянето на ваучери и данъчните облекчения се използват като пряка намеса в цената на електроенергията, като се цели намаляване чрез стойността на ваучера или стойността на данъка. При третия подход се постига намаление на цената,

като се избира предприятие, което закупува електроенергия на свободния пазар и я предоставя на определени потребители на цени под текущите пазарни цени.

- Вторият вариант отново разглежда три подхода – като първият подход се основава на компенсация за цената, която производителите на електроенергия с произход от изкопаеми горива плащат за своето гориво. Това спомага за компенсиране на цената на самото гориво и така предпазва производителите от нарастващите цени на производствените ресурси, което би довело до по-ниски цени на електроенергията. Вторият подход е насочен към налагане на горна граница на цената на електроенергията, като равнището е предварително определено. Последният подход е свързан с ограничаване на възвръщаемостта на производителите на електроенергията, това се счита за данъчна мярка (Европейска комисия, eur-lex.europa.eu/, 2022 г.).

Заклучение

В настоящата статия се прави опит да се предложи алтернативен подход от този, посочен в Указа на МФ, при отчитането на разходите за електроенергия и отчитане на подпомагането от страна на правителството за изразходването ѝ. Представен е модел на отчитане, който акцентира върху приспадането на подпомагането от общата сума на разходите с цел калкулирането на действителната себестойност на продукцията и оказаните услуги в промишлените предприятия. Това дава възможност и за анализиране на различни показатели, с действителните разходи, с цел вземането на управленски решения.

Използвани източници

- Брезоева, Б., & Мусов, М. (2020). *Управленско счетоводство*. София: ИК - УНСС.
- Дурин, С. Д. (2013 г.). *Счетоводство на предприятието*. София: ФорКом.
- Държавен вестник, б. 1. (2003). *Закон за енергетиката*. София.
- Държавен вестник, б. 1. (2006 г.). *Закон за корпоративното подоходно облагане влиза в сила от 1 януари 2007 г.* София.

- Държавен вестник, б. 1. (2022). *Постановление № 476 За одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на енергетиката за 2021 г.* София.
- Държавен вестник, б. 6. (2008 г.). *Закон за данък добавената стойност, влиза в сила 01.01.2007 г., Параграф 1, т.15.* София.
- Държавен вестник, б. 8. (26 Октомври 2007 г.). *СС 2 Отчитане на стоково-материалните запаси влиза в сила на 01 януари 2008 г.*
- Държавен вестник, б. 8. (2007). *СС 20 Отчитане на правителствените дарения и оповестяване на правителствената помощ, влиза в сила от 1 януари 2008 г.* София.
- Европейска комисия. (13 октомври 2021 г. г.). *Справяне с нарастващите цени на енергията: набор от мерки за действие и подкрепа.* Извлечено от Eur-lex.europa.eu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0660&qid=1654790559754>
- Европейска комисия. (23 март 2022 г. г.). *eur-lex.europa.eu/*. Извлечено от Сигурност на доставките и достъпни цени на енергията: варианти за незабавни мерки и подготовка за следващата зима: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0138&qid=1654790884470>
- Министерски съвет. (2021 г.). *РМС №771 За изменение на програма за компенсирание на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия.* София.
- Министерски съвет, Р. 7. (26 Октомври 2021 г.).
- Министерство на финансите. (2021 г.). *Указ №3 За указание за счетоводното третиране на Програмата за компенсирание на небитовите крайни потребители на електрическа енергия за 110лв./МВтЧ.* . София.
- Павлова, М. (2010). *Управленско счетоводство - оценка и анализ на дейността.* Велико Търново: ЛБМ Инвест.
- Р. (. (2008 г.). *МСС 2 Материални запаси.* Брюксел.
- Регламент (ЕО) № 70/2009. (2009). *МСС 20 Счетоводно отчитане на безвъзмездни средства, предоставени от държавата, и оповестяване на държавна помощ.* Брюксел.
- Станчев, И. (31 декември 2021 г.). *Секция Енергетика.* Извлечено от Capital: https://www.capital.bg/biznes/energetika/2021/12/31/4298733_kakvi_kompensacii_zaradi_visokite_energijini_ceni_prie/
- Търговско-промишлена палата, С. 3. (20 януари 2022 г.). *Икономически портал на регион Стара Загора.* Извлечено от Търговско-

промишлена палата Стара Загора: <https://www.chambersz.com/ministerskiyat-savet-vkluchi-v-programata-za-kompensirane-na-nebitovi-klienti-na-elektroenergiya-i-mesec-dekemvri-2021-g-47261>

Росен Илиянов Колев е асистент, доктор по икономика в катедра „Финанси и счетоводство“, Стопански факултет, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, България. **Научни интереси:** управление на производствените разходи, съвременни модели за отчитане на разходите и калкулиране на себестойността, анализ на производствените разходи.

ORCID ID: 0000-0001-9175-7348

ISSN 0323-9004

Народно стопански архив

Свищов, година LXXV, книга 3 - 2022

Екзогенните макроикономически шокове като съвременни детерминанти на бизнес цикъла

Енергиен баланс на Република България – стратегически анализ

Японският модел на преход към кръгова икономика

Дигитализацията на транспортната инфраструктура и нейното отражение върху управлението на човешките ресурси

Алтернативен подход за отчитане подпомагането за електроенергия в промишлените предприятия

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев – зам. главен редактор
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Анатолий Асенов
Доц. д-р Тодор Кръстевич

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Финансов университет при Правителството на Руската федерация, Москва (Русия).
Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Молдовска академия за икономически изследвания, Кишинев (Молдова).
Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверяков – Одески държавен икономически университет, Одеса (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Андрей Крисоватий – Тернополски национален икономически университет, Тернопол (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Университет Валахия, Търговище (Румъния)
Проф. д-р Кен О'Нийл – Университет Ълстер (Великобритания)
Проф. д-р Ричард Торп – Университет Лийдс (Великобритания)
Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Умански национален аграрен университет, Уман (Украйна)
Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев (Украйна)
Доц. д-р Мария Стефан – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Анисоара Дуика – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Владимир Климух – Брановички държавен университет, Бранович (Беларус)

Екип за техническо обслужване:

Технически секретар – д-р Росица Проданова
Стилов редактор – Анка Танева
Превод на английски език – ст. преп. Венцислав Диков и ст. преп. д-р Петър Тодоров

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров” 2
Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
☎ (+359) 889 882 298
Д-р Росица Проданова – технически секретар
☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg
Благовеста Борисова – компютърен дизайн
☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg

Отпечатването на списанието за 2022 г. се осъществява с безвъзмездната финансова помощ на Фонд “Научни изследвания” – Договор ДНП № КП-06-НПЗ-69 по конкурс “Българска научна периодика – 2022 г.”

© Академично издателство „Ценов” – Свищов
© Стопанска академия „Димитър А. Ценов” – Свищов

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXV, КНИГА 3 – 2022

СЪДЪРЖАНИЕ

Вениамин Тодоров

Екзогенните макроикономически шокове като съвременни детерминанти на бизнес цикъла /3

Калоян Паргов

Енергиен баланс на Република България – стратегически анализ /19

Николай Тодоров

Японският модел на преход към кръгова икономика /35

Петя Коралова – Ножарова, Щерьо Ножаров

Дигитализацията на транспортната инфраструктура и нейното отражение върху управлението на човешките ресурси /49

Росен Колев

Алтернативен подход за отчитане подпомагането за електроенергия в промишлените предприятия /71